

Jan Kalendovský

Historie šachu v Čechách

POČÁTKY ŠACHU V ČECHÁCH

Přiznáme to hned na počátku: neexistuje, pokud vím, žádný soudobý historik, který by se dějinami českého šachu, zejména středověkého, intenzivněji zabýval. Proto se musíme obrátit o více než sto let zpátky a otevřít poměrně útlu 28stránkovou publikaci dr. **Čeňka Zíbrta**, vydanou v Praze r. 1888 pod obvyklým tehdy rozvlácným názvem „*Dějiny hry šachové v Čechách od dob nejstarších až po náš věk Studie kulturně-historická*“. Nebudeme ji zde samozřejmě citovat celou, spíše jen úryvky. Nebo lépe řečeno poslouží nám jako opěrný bod pro připomenutí nejdůležitějších faktů z české šachové „prehistorie“. Pro ty z vás, které téma zaujme a budou se chtít zabývat jím blíže, ještě připomínám, že doplněná a mírně upravená Zíbrtova studie o českém šachu se stala jednou z kapitol další knížky téhož plodného autora, vydané ve Velkém Meziříčí 1889 pod názvem „*Z her a zábav staročeských. Příspěvky ke kulturním dějinám českým*“. Zde jsou šachy zmiňovány v souvislosti s jinými oblíbenými hrami našich předků, jako byly „kostky, honění ke kroužku, vrhcáby a dáma, kohoutí zápasy, karban, kuželky, karty, koule, míč, hra o poušti a hra o obcování“. (Vida, copak to bylo asi za hru, že?!)

První literární zmínka o hře v šachy u nás se objevuje v latinsky psané legendě o utrpení svatého Vojtěcha (**Versus de passione s. Adalberti**) z počátku 12. století. Šach se k nám dostal patrně z Itálie. Ale šachy byly v Čechách známy nejpозději na sklonku 11. století. V knize „*Annales Pegaviensis*“ se líčí italské tažení císaře Jindřicha IV. r. 1081, kterému ku pomoci vyslal český kníže Vratislav 3000 oděnců, vedených jeho synem Bořivojem, kterého provázal známý dobrodruh svého věku, hrabě Viprecht Grojský. Po šťastném návratu nabízel Vratislav Viprechtovi jako odměnu za prokázané služby různé dary, mezi nimiž byla i skvostná šachovnice s figurkami ze slonové kosti a křišťálu. A první českou šachistkou patrně byla dcera Vratislavova Jitka, manželka řečeného Viprechta Grojského. Ta věnovala r. 1096 klášteru Pegavskému opět „šachy z křišťálu a slonové kosti znamenitého díla“.

Pro 13. století máme doklad o šachu v Čechách v **kronice Dalimilově**. Mluvě o úkladech Vršovců proti knížeti Jaromírovi, vkládá jim neznámý skladatel do úst větu: „Budem kniežaty jako v šachy hráti“.

Velmi důležité svědectví o českém šachu ve 14. století je zachováno ve staročeských slovnících. **Klen Rozkochaný** uvádí tyto výrazy: scacus-šach, rebus-králík, král, rexa-královna, arripus-pop, militus-rytieř, rochius-roch, pedus-pěšec, scatabula-šachovnice a říká o těch slovech, že je má od Viléma ze Strakonic.

První česky psanou knihou o šachu byly „*Kniežky o šašiech*“ **Tomáše ze Štítného**, pocházející ze 14. století. A u ní se na chvíli zastavíme. Štítný zpracoval dílko Jakuba de Cessolis, dominikána z Remeše, „De moribus hominum et de officiis nobilium super ludo scaccorum“ z poloviny XIII. století. Nepřekládal však doslovně, nýbrž (jako ve většině svých děl) velmi volně. V podstatě se jedná o mravoučný traktát a šachy jsou pouze záminkou k výkladu, jaké povinnosti mají jednotlivé stavy lidské, jaké hříchy a zlořády v nich vládou a jaká má být náprava tohoto nekřesťanského života. Nicméně je tu jadrným jazykem zachycena tehdejší šachová terminologie, vysvětlen chod jednotlivých figur a dokonce je tu i několik praktických pokynů pro hráče.

„*Král, králová, pop, rytieř, roch, piešek*“, tak nazýval Štítný dnešní figury krále, dámu, střelce, jezdce, věže a pěšáky. A třetí kapitola jeho knížek začíná: „*Třetie strana těchto kniežek ukazuje, co to miení, že tak šachy sázejí a tak jimi jezdí, jakož vidáte, když v šachy hrají, až pak všechny najposláz v pytlík zberú.*“ A nejstarší český návod k šachové hře pak pokračuje:

„*Pieškové hru šachovú počínají a všickni jednostajné trhnutie mají, že u prvé, doniž nepočnú bráti sobě, každý mož na tretie pole, ale potom jedno s jednoho na druhé upriemo jedno, ač by který šach byl na kosu jemu, na úhel u pole jeho na pravú stranu neb na levú, tak mož každý šach vziati. A dojde-li do konce dcky, též bude právo mieti jako králová po takých jezdě polích, jakožto poslednie bylo, na něž jest vysedl...*“

„*Král v šachové hře prvním trhnutím mož vyjeti, jakož který šach vyjezdí, jestliže nemá stráže na se, avšak vyjede-li jako roch, dále nemá jeti jedno na tretie pole.*“

Byvá i to v šachové hře, že šach dadie králi, i pohnú jím a jako hanbu učinie jemu, a někdy

ztratí některého svého, sám utiekaje, nebude-li dobře ohrazen svými. A pakli dadie mat královi, ztracena jest hra. Pakli jemu všechny poberú, také jest hru ztratil.

Králová neb královna vždy jedno jezdí na kosu, nejezdí nikdy jako rytieř, ale jako pop mož někdy vprvé vytrhnúti.

Pop na kosu jezdí na třetie pole, a tak vždy jezdí po polích jednostajných, neměně jich.

Rytieř jezdí na třetie pole s černého na bílé a s bílého na černé, takže odpolu kosú jde a rovně odpolu. Neb tak se ta tři pole drží spolu, že prostřednie jedno jediné rohem dotýče toho ještě jest takověž jako ono, ale druhého jest dotklo svým životem, ještě není takové.

Roch jezdí upřímo blíz neb daleko na každú stranu, má-li cestu, ale nemuž přes jiného, a tak doníž jsú šachové každý na svém místě, dotud roch ani král neb králová nemohú nikam.

Nemohl jsem si nikterak odpustit tento dlouhý citát z první ryze české šachové „učebnice“, neboť přesně charakterizuje středověký šach vůbec a velmi omezený chod většiny kamenů v něm. Porozumíte-li textu, vidíte, že nejsilnější figurou středověkého šachu byla věž a nejslabší – dáma! O rochádě se pochopitelně Štítný nezmiňuje, ta je vynálezem mnohem pozdějších století. Zatím poslední edice Štítného „**Kniežek o šaších**“ vyšla v rámci Živých děl minulosti v Praze 1956. Tam možno hledat další poučení. Štítný zakončil svůj opus kouzelně:

„A tak jsú skonány knížky o hře šachové s výkladem rozumu mravného.

*Dajž to, Jezu Kriste králi,
abychom zde tak v šachy hráli
a potom se do věčné radosti dostali!
Amen.“*

VŠECH HER KRÁLOVNA

A ze středověku postoupíme při naší procházce po minulosti českého šachu rovnou do století předminulého. Na začátku 19. století se i v Čechách hojně hrával šach po kavárnách. Roku 1806 napsal **Josef Jungmann** do Nejedlého buditelského časopisu „Hlasatel“ nadšený článek o šachu, třebaže je to jen volná parafráze úvah Benjamina Franklina „Morals of Chess“. Aspoň jeden citát ze závěru článku: *„Jestliže hry vůbec hodny jsou pozornosti jak politika, tak učitele a správce mravnosti, poněvadž netoliko s povahou lidu v úzkém spojení stojí, alebrž touž povahu a mravy jeho vedle jiných prostředků vzdělávají a řídí, zasluhuje, tuším, té pozornosti dvojnásobně hra, která mimo to i sama v sobě nejušlechtilejší a nejdůmyslnější jest, i k vybroušení rozumu a zostření vtip přenášatelně prospívá. Ta přešlechtilá, předůmyslná, poučující hra, nebo raději všech her královna, jest hra šachová.“*

Zde je již pramenů pro náš přehled mnohem více a kromě dobových časopisů a později i šachových hlídek jmenujme především znamenitou průkopnickou a dodnes nepřekonanou práci **F. J. Prokopa „Československo ve světovém šachu“**, z roku 1935.

V třicátých letech se scházeli čeští vlastenci v kavárně u Komárků na Starém Ungeltě v Praze a hrávali šachy. Pravidelnými hosty zde byli **Palacký, Čelakovský, Chmelenský, Tyl, Mácha, Kollár** a jiní a šachové motivy nalezneme v mnoha jejich dílech. Velice známý je tento úryvek z Čelakovského „Růže stolisté“:

*„Hříčka v koule, šachy, karty
nejmín muži přísluší
um svůj těmí bav caparty
měr kdo vyšších netuší.“*

Tento dosti příkrý odsudek šachu, ve srovnání s nadšenou ódou Jungmannovou, lze vykládat různě. Obvykle se tvrdí, že jaksi zobrazuje vážné starosti národních buditelů o přetrvání českého jazyka a české svěbytnosti vůbec, já se domnívám, že toto čtyřverší

je jen rozčilenou reakcí autora na šachové porážky, které u Komárků od kolegů utrpěl! Bohužel se nám nezachovaly konkrétní doklady o úrovni tehdejší hry našich šachistů – totiž zápisy partií! Vypomáháme si tedy jinými prostředky: historickou reminiscencí. Vždyť v pražském prostředí šachově vyrostl první mistr světa **Wilhelm Steinitz**! Pocházel ze starobylé židovské rodiny (v zápisech někdejšího staropražského ghetta je jméno Steinitz doloženo již r. 1485). V třicátých letech bydlil na samém rozhraní ghetta a Starého města ve slepé uličce Goldřichově v místech, kde dnes stojí filosofická fakulta Karlovy univerzity, obchodník se železem Lazar Steinitz. A tomu se narodil 14. května 1836 jako třinácté dítě syn, který dostal po dědovi starožidovské jméno Wolf, jež si později změnil na Wilhelm a konečně na anglické William. Podotýkám mimochodem, že poměrně krátká a jednoduchá předchozí věta byla a možná ještě bude předmětem vážných sporů. Sám Steinitz při různých příležitostech uváděl různá data svého narození a vůbec dokumentů o prvních letech jeho života v Praze je mizivě málo. Vědce a badatele odkazují na skvělou monografii „**William Steinitz, Chess Champion**“, kterou napsal Steinitzův prasynovec a Pražan rodem pan Kurt Landsberger a která byla vydána u McFarlanda v americkém Jeffersonu v roce 1993. Malý Wolf měl od mládí sklon k hloubavosti a přemítání a otec záhy viděl, že pro obchod se nehodí. Revoluční rok 1848 mu umožnil dát chlapce na studia. Wilhelm měl vynikající smysl pro matematiku a šachy se naučil, jak praví legenda, přihlížením k partiím, které hrával jeho otec s jedním rabínem, dávným rodinným přítelem. Steinitz byl v Praze až do roku 1858. Ve dvaadvaceti letech nebyl ještě ničím, rodina nad ním láme hůl a nechává jej téměř bez prostředků odejít do Vídně, aby tu dokončil studia na polytechnické škole. Ale Steinitz se ubytoval u chudého krejčího a vrhl se na studia – šachu! Ve Vídni začala jeho triumfální šachová dráha, která mu vynesla r. 1886 první titul mistra světa po vítězství nad Zukertortem. Ale to již byl Steinitz šachovým internacionálem a jeho další šachové osudy nemají s českým šachem téměř vůbec nic společného... Mohlo by se zdát, že W. Steinitz byl prvním z Čech vzešlým šachovým profesionálem, leč není tomu tak.

Tím byl, nemýlíme-li se, též pražský rodák **Eduard Löwe**. Narodil se 23. září 1794 a v

Londýně, kam ve dvacátých letech přesídlil, živil se šachem. V populárním tamějším Simpsonově Divanu sehrál Löwe vítězné zápasy se Stauntonem (+4 –1 =2, dostával ovšem od svého mocného soupeře výhodu pěšce a dvou tahů), s Kennedym (+7 –6 =1) a účastnil se i prvního turnaje na anglické půdě vůbec (v Reesově Divanu 1849, ten se hrál vylučovacím systémem) a nakonec v roce 1851 startoval Löwe jako Čech! na prvním mezinárodním turnaji novodobé historie v Londýně, který vyhrál Němec Anderssen. Löwe ovšem prohrál v prvním kole s Wywillem 0:2 a byl vyřazen. Téhož roku založil Imperial Hotel na Surrey Street, který se brzy stal hlavním místem pobytu zahraničních šachových celebrit. Pan hoteliér Löwe ubytoval v r. 1856 ve svém domě i Paula Morphyho a sehrál s ním dokonce několik partií, stejně jako s Ignácem Kolischem r. 1860. Když 25. února 1880 v Londýně zemřel, věnoval mu „Field“ velmi přátelský a obsáhlý nekrolog a neopomněl zdůraznit jeho český původ. Soudě podle vzpomínek současníků, byl Eduard Löwe něčím mezi šachovým Švejkem a baronem Prášilem. Jeho partie nalezneme s neobyčejně kousavými glosami v Stauntonově časopise Chess Player, s Chronicle i v jiných pramenech.

Zapomenutá historie

V polovině 19. století byl Londýn uznávaným centrem světového šachového dění. Vládl zde Howard Staunton, který po vítězství na Francouzem Saint-Amantem 1843 (+11 –6 = 4) a o pár let později nad Němci Harrwitzem a Horwitzem byl považován za nejlepšího šachistu světa. Na konci roku 1847 dokončil Samuel Ries rekonstrukci svého šachového salonu (i dnes fungující známý Simpsonův Divan) a rozhodl se oslavit znovuotevření populární herny zápasem mezi Stauntonem a Edwardem Löwe. Zápas byl květnatými slovy ohlášen v Stauntonově Chess Player's Chronicle a pan Löwe označen za vskutku nadaného hráče. Staunton se ovšem právem považoval za mnohem silnějšího a proto svému protivníkovi dával tehdy obvyklou výhodu pěšce a dvou tahů. Löwe hrál tenkrát „jako lev“ a ze sedmi partií vyhrál 4, remízoval 2 a pouze první prohrál. Staunton uveřejnil ve svém časopise jen prvních pět partií a nechal se slyšet v tom smyslu, že výhoda byla příliš malá. Kdyby prý dal Löwemu rovnou jezdece navíc, pak by byl výsledek samozřejmě opačný. Stauntonovo skandální chování po neúspěšném zápase nezůstalo bez odezvy. Jistý Thomas Beeby uveřejnil v roce 1848 „An Account of the late Chess Match between Mr. Howard Staunton and Mr. Löwe“, 28 stránkovou knížku se všemi partiemi a natolik sžíravého obsahu, že i sám Staunton, který ve své publicistice nikoho nešetřil, byl překonán. Vznikla nevybíravě vedená polemika, do které se nečekaně zapletl Captain Kennedy. Ten zápas se Stauntonem za podobných podmínek hraný totiž prohrál a vychvalováním Löweho se cítil poškozen na své cti. Vyzval proto Löweho na souboj – totiž zápas za šachovnici. A hle – i toto utkání vyhrál pan Löwe v poměru +7 –6 =1! V roce 1849 se hrál v Riesově Divanu první skutečný turnaj na anglické půdě – tehdy ještě vylučovacím způsobem. A hrál samozřejmě i Edward Löwe. V prvním kole vyřadil jistého Artura Simonse 2:0, ve druhém prohrál s G. W. Medleyem 1,5:2,5. Staunton s velkou chutí uveřejnil turnajové partie v Chess Player s Chronicle, a protože měl na Löweho vztek, vypadal jeho komentář takto:

Medley G. – Loewe E. [D45]

London (2), 1849

1.d4 c6 (Tento tah jest nový, to však jest jistě jedinou jeho zásluhou) **2.c4 d5 3.Jc3 Jf6 4.Jf3 e6 5.e3 Sd6 6.Sd3 0–0 7.0–0 a6 8.Je5 c5 9.f4 Jc6 10.Sc2 cxd4 11.exd4 dxc4 12.Je4 Sxe5 13.fxe5 Dxd4+** (Proč však ne dříve Jxe4 s výhrou druhého pěšce?) **14.Dxd4 Jxd4 15.Jxf6+** (Jediná naděje zachránit partii) **15... gxf6 16.Sh6** (Dobře hráno. Vezme-li černý střelce, bílý remizuje tahem Vf3) **16... f5** (Příliš hluboké pro nás. Jaké nebezpečí bylo ve Vfd8?) **17.Sxf8 Jxc2 18.Vac1 Je3 19.Vf3 Kxf8 20.Vxe3 b5 21.Vh3 Kg8 22.Vd1 Sb7 23.Vd7 Sc6 24.Vd6 Vc8 25.Va3 b4 26.Vxa6 Sb5 27.Vab6 c3** (Vtipné a vtipný tah od tohoto „profesora“ jest tak velikou vzácností, že zasluhuje býti vyhlášen) **28.bxc3 bxc3 29.Vd1 c2 30.Vc1 Sd3 31.Kf2 Se4 32.Vb4 Vc5 33.a4 Vxe5 34.Vb5 Vd5 35.Vxd5 exd5 36.Ke3 Kg7 37.a5 Kf6 38.Kd4 f4 39.a6 1–0**

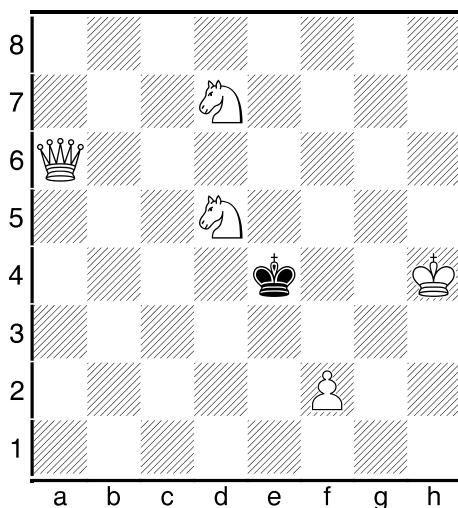
GENERACE ANTONÍNA KÖNIGA

Ale vraťme se domů. Konkrétní šachové události (zejména pochopitelně v Praze) lze v českém prostředí sledovat od počátku šedesátých let. (O **Moravě** bude řeč jindy!) V té době bylo v Praze několik šachových středisek. Jedno z nich v uměleckém kroužku „Slovanské kavárny“ pod nábrežím vedl žák malířské akademie **Antonín König** (1836–1911), první významná šachová osobnost u nás. Jiným byl kroužek studujících malostranského a staroměstského gymnázia, kteří se seznámili se šachovou hrou roku 1862. **Emil Rott**, syn bohatého velkoobchodníka, jim opatřil „Familienjournal“ s výbornou rubrikou Pöllmacherovou a podmanivě napsanou knihu M. Langeho o Morphem. V jejich čele stáli **Josef Paclt** (1845–1916) a **dr. Antonín Kvíčala** (1847–1908).

Antonín König je dnes právem pokládán za zakladatele slavné české školy úlohové, o níž budeme mít příležitost se ještě častěji zmínit. Pro český šach je totiž příznačné, že do světa pronikli nejprve naši úloháři a praktičtí hráči (nemluvíme-li samozřejmě o několika výše zmíněných profesionálech vesměs židovského původu) dlouho zůstávali ve stínu svých kolegů.

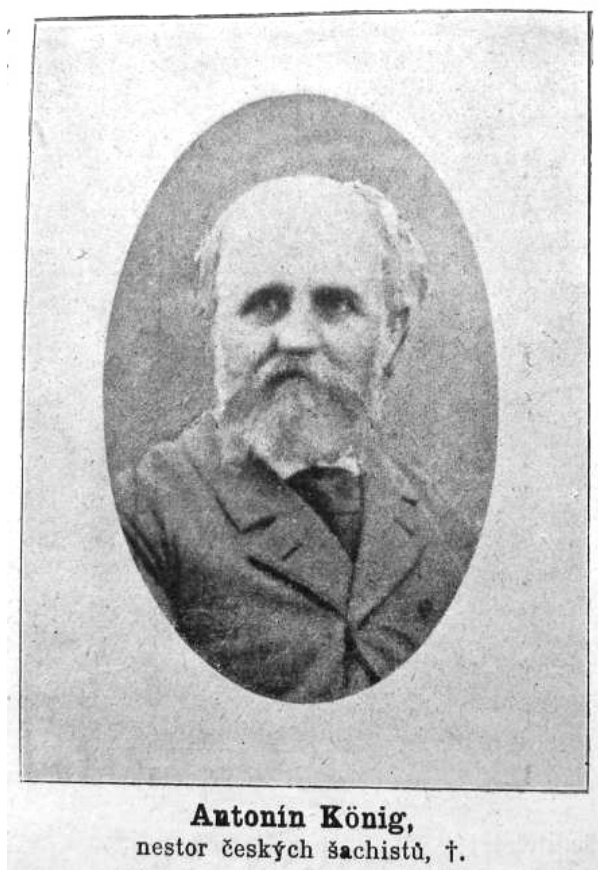
Königova prvotina, neboli první česká úloha, se objevila ve dvanáctém čísle již zmíněné hlídky Pollmacherovy v „Illustrierte Familienjournal“ roku **1857**.

Mat 3. tahem:

Řešení: 1.Jf4

A další pak záhy následovaly. König studoval malířství v Mnichově a do Prahy se vrátil 1862. S jeho příchodem se objevily na sklonku roku 1863 a v roce 1864 náhle tři šachové rubriky v českých listech. Ta nejvýznamnější z nich byla v „**Rodinné kronice**“, kterou tehdy řídil básník Jan Neruda. Neměla dlouhého trvání, zanikla již 24. září 1864, ale v lednu uveřejnil zde König zásady, podle kterých se mu mají p. t. obecněstvem úlohy posílati: „*Ceny úloh se podle následujících zásad posuzují: 1. Žádná úloha nemá míti se žádné strany více figur, nežli nevyhnutelně potřebí jest, 2. Má míti originelní mat, 3. Co možná nejskrytější překvapující předehtu, 4. Má míti jen jedinou cestu k matu, 5. Čím méně šachů v předehtě, tím krásnější úloha, 6. Matující má co možná nejméně brát a raději sám obětovat.*“ První český úlohářský kodex, samozřejmě velmi primitivní a prostý, neztratil svoji cenu dodnes.

Antonín König

Kavárenský šachový život byl v té době již velmi čilý a v r. 1867 ustavil se „U české koruny“ v Ovocné ulici českoněmecký „**Prager Schachclub**“. Paclt navrhl stanovy a záhy klub soustředil přes 50 členů. Zprávu o tom otiskl německý odborný list „*Deutsche Schachzeitung*“ v ročníku 1865 zároveň se dvěma partiiemi Em. Rott – Ant. Kvíčala z turnaje studentského kroužku v dubnu 1864. To jsou tedy první „moderní“ české partie, publikované v cizině. (Jednu z nich najdete v šachové hlídce Světlozora 1911 – viz dále) Za nejstarší otištěnou českou partii však dnes pokládáme tuto:

A. Kvíčala – N.N.

Hráno v kavárně „U sokola“ 29.10.1863

1.e4 e5 2.f3 exf4 3.Sc4 Dh4+ 4.Kf1 g5 5.Jc3 Se7 6.d4 c6 Obyčejnější a lepší je 6... d6. **7.Jf3 Dh5 8.h4 Jf6** (Lépe je ihned 8... g4) **9.Kgl g4 10.Je5 d5** (Slabý tah, jenž zbytečně pěšce stojí a jezdce c3 – viz 13. tah – na pole d5, jež mu přec tah 6... c6 zameziti měl, právě přivádí. Správný tah byl 10... 0-0) **11.exd5 Jxd5 12.Sxd5 cxd5 13.Jxd5 0-0** (Postavení bílého zdá se nyní černému tak silné, že volí raději krále poněkud v bezpečí uvést, než chrániti věž a8 před hrozícím útokem jezdce) **14.Jxf4 Df5 15.Jd5 Sf6** (Toto jest, jak následující tah bílý ukáže, hrubá chyba. Tah bílý, na pohled velmi elegantní, lze arci lehce přehlédnouti. Správné bylo jít dámou na h5 zpět) **16.Jxg4 Dg6** (Nutné! Ač stojí oba jezdci „en prise“, nesmí černý žádného vzít, an by vždy druhý dal šach i gardež zároveň. Týmž hrozil, ale i Jfg4 na h6) **17.Jgxf6+ Kg7? 18.h5 Df5 19.Dd2 Kh8** (Nejlíp, an hrozí 20.Dh6+ Kh8 21.Dxf8 mat, na 19... Vfd8 ale 20.Dh6+ Kh8 21.Jde3! následuje a uhne-li se nyní dáma někam, aby nebyla ztracena, pak 22.Dh7 mat) **20.Dh6 Jbd7 21.Sg5 Vfg8** (Hrozilo 22.Jxd7 a pak 23.Sf6+. Černý činí tak, aby nyní na 22.Jxd7 táhl Vxg5) **22.Jxg8** (Ještě ráznější, ač v dalším průběhu méně elegantní, bylo by ukončení 22.Jde7 Dxc2! 23.Jeg6+ Dxg6! 24.hxg6 jakkoliv 25.Dxh7+ a 26.V+h7 mat) **22... Dxd5! 23.Sf6+ Jxf6! 24.Dxf6+ Kxg8 25.h6 Kf8 26.Vh5! Dd7** (Na 26... Dxh5 následuje patrně mat) **27.Vg5! De8** (Jen obět' dámy na d4 byla by hru o dva tahy mohla prodloužiti) **28.Vg8+ Kxg8 29.Dg7 mat.**

(Poznámky z Kobrový „Příruční knihy šachovní“, Praha 1875. Kouzlo dobových poznámek, kdy

glosátor přeje i poraženému, dáváje i vykřičníky tahům, jež bezprostřední prohru jen oddalují, dodnes nevyprchalo.)

Rott E. – Kvíčala A. [C33]

Praha, turnaj šach. kroužku, duben, 1864

1.e4 e5 2.f4 exf4 3.Sc4 Dh4+ 4.Kf1 b5 5.Sb3 [5.Jf3 Dh6 6.Sxb5 Sb7 7.d3 Jc6 8.Jc3 Jge7 9.g3 g5 10.h4 Sg7 11.Jxg5 fxg3! Rott, E – Kvicala, A, 1864/] **5... g5 6.Jf3 Dh6** (Černý chce tímto ne zcela správným tahem svést k útoku na f7) **7.Je5 d5 8.Jxf7 Kxf7 9.Sxd5+ Ke8 10.Sxa8 c6** (Va8 obětována, by bílý odvedl si střelce ze hry a jeho osvobozením se omeškal) **11.d4 Jf6 12.d5 Sg4 13.Dd4 Sg7** (Černý dává dámské křídlo v plen a sází vše na útok proti královskému) **14.Dxa7 Jxe4 15.Dxb8+ Kf7 16.Da7+ Kg6 17.dxc6 Jg3+ 18.Kg1 Je2+ 19.Kf1 Jg3+ 20.Kf2** (Svádí černého k 20... Jxh1+, by tahem 21.Kg1 útoku se zbavil) **20... Ve8! 21.Ve1 Jh1+ 22.Kf1** (22.Vxh1 nelze pro 22... Dh4+) **22... Vxe1+ 23.Kxe1 Dh4+ 24.Kf1 Jg3+ 25.hxg3** (Kdyby 25.Kg1, tu Je2+ 26.Kf1 Sd4!) **25... Dh1+ 26.Kf2** (Černý ohlásil mat 3. tahem. Partii tuto, v březnovém sešitu „Schachzeitung“ 1865 otištěnou, pokládáme za nejstarší českou partii v cizině publikovanou. Besedy lidu 21.1.1910) **0–1**

Pražský šachový klub se přestěhoval v červenci 1868 do Regnemerovy kavárny a pořádal každý rok klubovní turnaje. Pozoruhodná myšlenka byla předložena na valné hromadě klubu 29. května 1868. Jan Chorin podal návrh na „zaražení České jednoty šachovní“, jejímž hlavním účelem mělo být napomáhat zakládání klubů v zemích koruny české. Chorinova myšlenka byla uvedena důsledně v život teprve v r. 1905.

Roku 1868 zakladatelé Prager Schachclubu a jeho nejiniciativnější členové spolek opouštějí – nesplnil totiž jejich naděje. Stávají se členy ryze českého „Šachového odboru Akademické čítárny“, který se ustavil r. 1869 a záhy měl na 90 členů Jeho předsedou byl asistent České techniky D. Zbrožek, jednatelem Ant. Kvíčala.

V souvislosti s tím vyvstala potřeba tiskové tribuny českých šachistů. Vznikla v obrázkovém týdeníku **Světobzor** 21. února 1868. Zpočátku ji ne příliš zdařile řídil Jan Chorin, ale od poloviny června se jejího řízení ujal Antonín König. Publikoval zde prvotinu **Karla Makovského** (1844–1880), partiovou část řídil J. Paclt. 5. února 1869 vypsál „Světobzor“ první úlohový turnaj a zahájil tradici, která nemálo přispěla k rozvoji českého úlohářství. Od 19. února zde Ant. König počal zveřejňovat své „Krátké pojednání o úlohách“, v němž vytýčil zásady skládání úloh jako uměleckého díla. Každý pátek se konaly v Časlavského kavárně „U sokola“ na Husově třídě schůzky Königa s jeho spolupracovníky (Kvíčala, Paclt, Makovský) a jistý čas sem docházel vojenský učitel poručík **Jan Drtina** (1834–1907), s jehož jménem je spjata teorie kritických polí v koncovce krále a pěšce proti králi a kterého dnes pokládáme za prvního českého skladatele studií. Drtina ovšem sestavoval i úlohy a pro jejich kvalitu mu současníci přezdívali „český Loyd“. K „Sokolu“ chodíval též syn majitele známého pražského knihkupectví **Karel Bohuslav Kober** (1849–1890), který napsal první českou šachovou učebnici „**Příruční kniha šachovní**“, vydanou r. 1875. Pramenem teoretických znalostí českých šachistů byl tehdy velmi populární „Katechismus der Schachspielkunst“ od Portiuse a později knížka Dufresnova, nejpopulárnější německá šachová učebnice vůbec. Kober podle jejího vzoru vydal v r. 1888 svoji druhou knížku „Hra v šachy“, což byl v podstatě přehled variant tehdy nejužívanějších zahájení.

Rubrika starého „Světozora“ trvala s krátkou přestávkou (1880–81) plných 32 let. (*Přehled o našich šachových hlídkách podává brněnský badatel dr. Oldřich Franzl v Soupisu šachových rubrik na území ČSR, Brno 1958*). Ve Světobzoru publikovali všichni čeští úloháři té doby. V únoru 1871 se poprvé nad diagramem objevilo jméno **Jana Dobruského** (1853–1907), v listopadu 1872 **Jiřího Chocholouše** (1856–1930) a mnohých dalších později.

Chocholouš a Dobruský

Karel Bohuslav Kober

Obsah

POČÁTKY ŠACHU V ČECHÁCH	2
VŠECH HER KRÁLOVNA	4
Zapomenutá historie.....	5
GENERACE ANTONÍNA KÖNIGA	6
PRVNÍ SJEZD ČESKÝCH ŠACHISTŮ.....	10
ČESKÝ SPOLEK ŠACHOVNÍ.....	13
J. H. ZUKERTORT v Praze.....	21
ČESKÁ ASSOCIACE ŠACHOVÁ.....	23
KOTRČ A TRAXLER.....	26
VÍDEŇ 1899/1900	32
Kolischův turnaj rakouských mistrů ve Vídni.	32
Viedeňský šachový turnaj	32
ŽIVÁ ŠACHOVÁ PARTIE.....	39
ČIGORIN V PRAZE A PLZEŇSKÉ.....	41
Z DÁVNÝCH DOB OLOMOUCKÉHO ŠACHU	43
Založení Českého spolku šachovního v Olomouci 1897	44
Kolín n. Rýnem 1898 – hlavní turnaj.....	45
ČESKÁ ŠLECHTA A ŠACHY	55
ČESKÉ LISTY ŠACHOVÉ.....	56
Návštěva mistra Rudolfa Charouska v Českém spolku šachovním v Praze.	57
PRAŽSKÉ ŠACHOVÉ VZPOMÍNKY	60
Co byl kdysi Český spolek šachovní.....	60
Mladí nadšenci hledají svůj svět	60
Nová generace přichází.....	60
Založení kroužku Dobruský.....	61
První úspěchy.....	62
Přeměna v klub.....	63
Louvre contra Union	64
První dělnický klub šachový.....	64
Šach a karamboly	65
První Čech „německým“ mistrem.....	65
Ztracené partie – ztracený hráč	66
Šach je těžké studium.....	67
„Půlmistr“ Duras	67
Počátky Ústřední jednoty šachistů	68
Časopis českých šachistů	68
Lidé kolem šachovnice.....	69

Od Rousseaua k Steinitzovi	72
Všelijací diváci.....	72
První mezinárodní turnaj v Praze.....	74
Za oponou šachové slávy	75
Durasovy vavříny	76
DALŠÍ ZAJÍMAVÉ ČLÁNKY	78
Karlovy Vary.....	78
Oldřich Duras v Brně (1908)	78
Oldřich Duras v Brně (1909)	79
Mistr Oldřich Duras v Prostějově (1909).....	80
Mistr Spielmann v Českých Budějovicích (1926)	81
Historie české školy úlohové	81
Před 25 lety	83
Z dopisů Františka Dedrleho Miroslavu Havlovi	84
Malé odbočení o šachových knihovnách a archivech.....	85
Příspěvky k dějinám československého šachového života	86
Nimcovič v Praze (1929)	87
Šachy.....	87
Dojmy z turnaje v San Remu	88
Obsah	90